

Cesta k zahradní plaketě

aneb Vítejte v přírodní zahradě

Obsah

Předmluva	3
Co je to „Přírodní zahrada“?	4
Cesta k zahradní plaketi	5
Cesta vede přes splnění kritérií přírodní zahrady	5
Zahradní plaketa „Přírodní zahrada“	5
Zahradní plaketa „Ukázková přírodní zahrada“	6
Kritéria přírodní zahrady	7
Hlavní kritéria	8
Nepoužívat pesticidy	8
Nepoužívat umělá hnojiva	9
Nepoužívat rašelinu k úpravě půdy	9
Prvky přírodní zahrady	10
Živý plot z planých keřů	10
Přirozená louka a prvky louky	10
Divoké porosty	11
Divoký koutek	12
Zvláštní stanoviště (mokrý nebo suchý)	12
Listnaté stromy	13
Květiny a kvetoucí trvalky	14
Obhospodařování a užitková zahrada	15
Kompost	15
„Domečky“ pro zvířecí pomocníky	15
Využití dešťové vody	16
Užívání k přírodě šetrných materiálů	17
Mulčování	18
Zeleninové záhony a bylinky	18
Ovocná zahrada a bobulové keře	19
Smíšená kultura/střídání plodin/zelené hnojení	20
Podmínky pro udělení plakety	21
„Ukázková přírodní zahrada“	21
Co je ukázková přírodní zahrada?	21
Podmínky	21
Dodržování 3 základních kritérií	21
Vytvoření co nejvíce prvků přírodní zahrady	21
Péče o zahradu	21
Celkový stav	21
Styl a utváření zahrady	22
Majitel/uživatel zahrady	22
Turistická atraktivita	23
Služby	23
Typy ukázkových přírodních zahrad	23
A nyní jak na to?	25
Proč si nechat certifikovat zahradu?	26
Kontakty	28
Informace a literatura k přírodnímu zahradničení	30
Proč si nechat certifikovat zahradu?	31

Předmluva

Přírodní zahrady jsou velmi hodnotným životním prostorem. **Představují pestrý a biologicky rozmanitý ekosystém pro rostliny a živočichy, zároveň skýtají člověku odpočinek, zdravou úrodu a spoustu zážitků hned za domem.** Všichni se tu cítí dobře, protože se tu pracuje v souladu s přírodou: ježek i vážka, vzácné rostliny i nádherně barevné trvalky. O to také usiluje projekt „**Přírodní zahrada – spolupracujme s přírodou, ona bude spolupracovat s námi**“.

Bez rašeliny, bez umělých hnojiv a bez pesticidů. Tato tři hlavní kritéria musí splňovat každá přírodní zahrada. Z 15 dalších kritérií, která se vztahují na založení zahrady a péči o ni, musí být splněno 10. Například - druhová rozmanitost v přírodním trávníku, ovocná zahrada, využití dešťové vody, kompostování, živý plot z planých druhů keřů a další.

Jsou-li tato kritéria splněna, majitelům zahrady je propůjčena zahradní plaketa „Přírodní zahrada“. Ta není jen ozdobou zahradní branky, ale také poděkováním majitelům zahrady, kteří spolupracují s přírodou.

Ideu „Přírodních zahrad“ uvedl do života zemský hejtman Mgr. Wolfgang Sobotka. Přírodní zahrady jsou iniciativou spolkové země Dolní Rakousko ve spolupráci s organizací „Natur im Garten“ a četnými partnery. Do České republiky se projekt dostal již v roce 2001 a neustále se zde rozšiřuje. Jeho hlavním nositelem u nás je spolek Přírodní zahrada z.s., který spolupracuje s dalšími partnery z různých regionů republiky.

Za Přírodní zahrada z.s.

Martina Petrová, místopředsedkyně

Tato brožurka byla vydána za podpory Ministerstva životního prostředí a společnosti dm drogerie markt v rámci projektu „Zahradní turistika 2v1“ a nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP a společnosti dm.

Ministerstvo životního prostředí

Co je to „Přírodní zahrada“?

Zkuste se jednou na vaši zahradu podívat z jiného úhlu pohledu

V „přírodní zahradě“ se člověk cítí jako v ráji. Zahrada zde není jen přírodně utvářeným místem k užítku, odpočinku a rekreaci. Je také životním prostorem a domovem mnoha rostlin a zvířat. Z toho vyplývá pečlivě střežená a ekologicky obhospodařovaná živá rozmanitost – od divizny po zelí, od sýkorky po ropuchu. Měsíčky tady kvetou vedle salátu, v hlohu si staví hnízdo ptáci, nad vodou se vznášejí vážky a v hromadě kamení se ukrývá ještěrka. Pro ně pro všechny je tu místo, aby mohli zahradu naplnit životem a proměnou.

Zvířata mají na zahradě nedocenitelný význam. Jsou součástí přirozeného řádu, přírodní rovnováhy, která může nastat jen s nimi. Chemické jedy tuto rovnováhu ničí a navíc jsou zbytečné.

Samozřejmě zde je také dostatek místa k usednutí, ke snění a duševnímu nicnedělání. Také děti se tu mohou vyřádit a dosyta si vyhrát. Zeleninové záhony, ovocné stromy a bobulové keře hýčkají chuťové buňky lidských obyvatel zdravými sezónními plody.

Zahrada může být malým pokojným světem pro sebe sama, v němž se lidé, zvířata i rostliny ve vzájemné symbióze podporují a prospívají si!

Cesta k zahradní plaketě

aneb zapojte se do sítě přírodních zahrad

Cesta vede přes splnění kritérií přírodní zahrady

Kritéria „Přírodní zahrady“ je možné chápat jako rukovět, která nás touto zahradou provede. Ukazují, jak důležité a současně jednoduché je dát v našich zahradách prostor přírodě.

Kdo je vyznamenán zahradní plaketou „Přírodní zahrada“, má všechny důvody k tomu, aby byl na svou zahradu pyšný, neboť taková zahrada je cenným příspěvkem k ochraně životního prostředí. Především si však bude vážit každého zvířete a rozmanitých rostlin, které si takovou zahradu zvolily za svůj domov.

Udělení plakety přírodní zahrada je dvoustupňové. Základní plaketa Přírodní zahrada (malý ježeček) a plaketa Ukázková přírodní zahrada (velký ježeček).

Zahradní plaketa „Přírodní zahrada“

Máte přírodní zahradu? Pokud Vaše zahrada splňuje nejdůležitější kritéria přírodní zahrady, můžete se zapojit! Pomocí zahradní plakety můžete dát viditelné znamení o tom, že ji obděláváte trvale udržitelným způsobem a že na ní hospodaříte ekologicky.

Zahradní plaketa „Ukázková přírodní zahrada“

Máte obzvláště krásnou či pozoruhodnou přírodní zahradu? Chcete se podělit o vaše znalosti tematiky přírodních zahrad a zkušenosti z vlastního přírodního zahradničení? Chcete ukázat Vaši zahradu nejen rodině, přátelům a známým, ale také předávat myšlenku přírodních zahrad široké veřejnosti? Pomocí zahradní plakety můžete dát viditelné znamení toho, že jste ochotni tak učinit. Navíc se můžete stát součástí nabídky produktu zahradní turistiky. Pokud Vaše zahrada splňuje nejdůležitější podmínky pro získání plakety Ukázková přírodní zahrada, můžete se zapojit!

Krásná zahradní plaketa „s ježečkem“ může nyní zdobit plot i vaši zahradu.

Ocenění vám bude uděleno v rámci osobní poradenské návštěvy a zůstane vám po celou dobu, kdy bude vaše zahrada splňovat kritéria pro přírodní zahradu.

Těšíme se, že budeme moci i vám předat zahradní plaketu a certifikát, který se automaticky uděluje společně s plaketou každé přírodní zahradě!

PŘÍRODNÍ ZAHRADA
Hodnotíme přírodu - své řady spolupracovníků

CERTIFIKÁT K ZAHRADNÍ PLAKETĚ

Zahrada splňuje následující kritéria „Přírodní zahrady“:

ZÁKLADNÍ KRITÉRIA

musí být splněno všechno kritéria

- nepoužívat pesticidy
- nepoužívat lehká rozpustná mineralní hnojiva
- nepoužívat rašelina k úpravě a obhacování půdy

PRVKY PŘÍRODNÍ ZAHRADY

musí být dosaženo minimálně 5

- živý plot z plazících keří
- ponechání divokých porostů
- mimolédná stonožička (vlhko nebo suché)
- keřtiny a kvetoucí trvalky
- pěstovaná louka, prvky louky
- dřevky kostek
- listnaté stromy

OBHOSPODÁŘOVÁNÍ A UŽITKOVÁ ZAHRADA

musí být dosaženo minimálně 5

- kompost
- využití dešťové vody
- mulčování
- ovocná zahrada a bobulové keře
- „domečky“ pro zvěci pomocníky
- užívání k plnění Setových materiálů a postupů zeleninové zahrady a bylinky
- smíšená kultura/vstřídní plodina/zelené hnojení

Místo, datum Certifikát předal/a

Tento dokument byl vytvořen v rámci projektu „Přírodní zahrady bez hranic“.
Projekt je spolufinancován z prostředků ERDF Evropské unie v rámci programu přednostních spolupráce.
Číslo Evropské územní spolupráce Česká republika - Bulharsko 2007-2013.

EVROPSKÁ UNIE
European Regional
Development Fund

MINISTERSTVO
PŘÍRODNÍ
ZAHRADE

CHALOUPKY

77

Kritéria přírodní zahrady

Základní kritéria

(musí být splněna všechna)

- ☺ nepoužívat pesticidy
- ☺ nepoužívat umělá hnojiva
- ☺ nepoužívat rašelinu k úpravě a obohacování půdy

Prvky přírodní zahrady

(musí být dosaženo minimálně 5 ☺ ze 14)

- ☺☺ živý plot z planých keřů
- ☺☺ přirozená louka, prvky louky
- ☺☺ divoké porosty
- ☺☺ divoký koutek
- ☺☺ mimořádná stanoviště (vlhká nebo suchá)
- ☺☺ listnaté stromy
- ☺☺ květiny a kvetoucí trvalky

Obhospodařování a užitková zahrada

(musí být dosaženo minimálně 5 ☺ z 16)

- ☺☺ kompost
- ☺☺ "domečky" pro zvířecí pomocníky
- ☺☺ využití dešťové vody
- ☺☺ užívání k přírodě šetrných materiálů a postupů
- ☺☺ mulčování
- ☺☺ zeleninové záhony a bylinky
- ☺☺ ovocná zahrada a bobulové keře
- ☺☺ smíšená kultura/střídání plodin/zelené hnojení

Hlavní kritéria

Základem jsou tři kritéria

Pro získání plakety „Přírodní zahrada“ musí být úplně splněno každé z těchto kritérií.

Nepoužívat pesticidy

Preventivní ochrana rostlin se stará o to, aby rostliny byly zdravé: výběr odolných odrůd (převážně regionálně typické druhy rostlin vhodné pro dané stanoviště, odolné odrůdy užitkových a okrasných rostlin), trvale udržitelná a šetrná péče o půdu, podpora zvířecích pomocníků. Díky těmto opatřením je použití chemických přípravků na ochranu rostlin zbytečné.

Chemické jedy působí nepříznivě nejen na škůdce, ale i na užitečné a jiné organismy. Při výrobě těchto přípravků navíc dochází k ničení životního prostředí. V přírodní zahradě se proto používají jen ekologické prostředky.

Podrobné informace o biologické ochraně rostlin se dozvíte u vašeho poradce nebo na webových stránkách www.prirodnizahrada.eu, heslo Poradenství.

Informace o chemických prostředcích povolených pro ekologické zemědělství naleznete na internetových stránkách www.eagri.cz (Resortní organizace – Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský – Přípravky na ochranu rostlin - Registr přípravků na ochranu rostlin - rozkliknout Více vyhledávacích kritérií – kritérium Určeno pro ekologické zemědělství – zadat ANO).

Nepoužívat umělá hnojiva

Kompostování, používání zákvasů, mulčování a zelené hnojení jsou základem pro zásobování rostlin živinami, stejně jako pro zachování a rozvíjení půdního zdraví v přírodní zahradě.

Naproti tomu ve vodě většinou lehce rozpustná umělá hnojiva se mohou dostat do spodní vody, což přispívá ke znečištění pitné vody. Také při výrobě umělých hnojiv se ničí životní prostředí. Pokud by došlo k výskytu příznaků nedostatku některé živiny, lze ji do půdy dodat též prostřednictvím organických hnojiv.

Tipy k ekologickému hnojení a ke správnému kompostování se dozvíte u vašeho poradce a v odborné literatuře.

Nepoužívat rašelinu k úpravě půdy

Těžbou rašeliny se ničí přírodní rašeliníště, která jsou dnes již ve střední Evropě vzácností a jsou neobnovitelná. Produkty obsahující rašelinu mají za sebou navíc velmi dlouhé dopravní cesty – tzv. negativní ekologické stopy.

Proto se v přírodní zahradě rašelina nepoužívá, a to ani k úpravě půdy, ani pro hrnkové rostliny. Půdy s vyšším obsahem vápna navíc nejsou pro rašeliníštní rostliny tím správným stanovištěm. Při použití hotových zemin musíme dbát na to, aby nabízené směsi rašelinu neobsahovaly.

Prvky přírodní zahrady

Pro pestrobarevnou rozmanitost je místo v každé zahradě

Zahrada je něco živého – neustále se proměňuje a vyvíjí. Každé kritérium je proto vyhodnoceno jako „částečně splněno“ (☺) nebo „úplně splněno“ (☺☺). Každý ☺ se počítá! Je třeba dosáhnout alespoň 5 ☺.

Živý plot z planých keřů

Živý plot z původních druhů keřů potěší po celý rok rozmanitostí květů, svými plody i pestrými barvami na podzim. Kromě toho je též důležitým životním prostorem pro hmyz, ptactvo i savce, kterým poskytuje úkryt a potravu.

☺ Živé ploty nebo skupiny keřů se skládají z jednoho nebo dvou různých původních druhů dřevin.

☺☺ Živý plot nebo skupina keřů se skládají minimálně ze tří různých regionálně typických druhů keřů.

Přirozená louka a prvky louky

Louka nás každý rok potěší svým pestrobarevným a rozmanitým květinovým šatem a stále čtenějšími návštěvníky z říše hmyzu. Mnohé luční rostliny jsou nepostradatelné pro hmyz, který hraje důležitou roli v ekologické rovnováze zahrady. I menší luční plochy jsou proto v přírodní zahradě významným prvkem pro podporu užitečných živočichů.

☺ Louka na velmi malých plochách, nebo jsou luční plochy příliš často sekány.

☺☺ Květnaté louky s planými rostlinami se sekají nanejvýš třikrát ročně. Může se jednat o louky na velkých plochách nebo také o menší, omezené plochy (třeba květnaté ostrovy v trávníku, které se záměrně sekají jen dvakrát až třikrát za rok).

Divoké porosty

Z nejednoho „plevel“ se při bližším pohledu vyklube léčivá bylina nebo alespoň atraktivní planá rostlina. Rostliny, které se objeví samy od sebe, zvyšují rozmanitost, pokrývají a chrání půdu a lákají mnoho zvířecích pomocníků.

☺ V trávníku se jen ojediněle vyskytují byliny (jako smetanka nebo sedmikráska). Nebo: Lem z planých květin podél živých plotů, případně plané rostliny na záhonech nebo ve spárách dlažby se vyskytují jen v malé míře.

☺☺ Přírodní trávník sestává ze směsi trav a nejméně pěti druhů bylin, např. sedmikrásky, řebříčku, zběhovce plazivého, popence, černohlávku, jitrocele, jetele atd. Nebo: V oblasti záhonů s trvalkami nebo živých plotů se nachází lem z planých květin, který je udržován tak, že je možný samovýsev rostlin. Nebo: V květinových záhonech jsou ponechány rostliny slabého vzrůstu, které však pokrývají půdu, např. kokoška pastuší tobolka, violka rolní, violka vonná, rozrazil, a dále jsou ponechány rostliny rostoucí ve spárách dlažby.

Divoký koutek

Místa v zahradě, která jsou ponechána do značné míry bez ošetřování, představují důležité útočiště pro mnoho živočichů. Tady je možné ukládat kameny, staré dříví, materiál ze stříhání keřů a listí, které vytváří mnoho malých úkrytů pro celou řadu zvířecích obyvatel zahrady.

Rozhodujícím znakem je téměř žádná péče (kromě úklidu až na jaře, aby mohli živočichové přezimovat) a klidné stanoviště. Často se zde rozšíří rostliny s bujným růstem, např. kopřiva, pelyněk, lopuch nebo bršlice, které jsou však pro hmyz nepostradatelné.

☺ Plochy, které kvůli své velikosti, poloze nebo péči nejsou pro divoký koutek optimální.

☺☺ Divoký koutek se nachází na klidném místě a uklízí se jen jednou za rok (pokud vůbec), a to pozdě na jaře.

Zvláštní stanoviště (mokrá nebo suchá)

Tyto oblasti mohou poskytovat vhodné prostředí zvířatům a rostlinám, které by jinak na zahradě stěží našly prostor k životu. Toto kritérium zahrnuje suché kamenné zídky, zelené střechy a jezírka, případně jezírka určená ke koupání.

☺ Mokřadní biotopy, které kvůli své velikosti, hloubce, chybějící podvodní vegetaci a příliš intenzivní péči ztěžují usídlení vodních organismů. Nebo: Kamenné zídky zděné s použitím cementu, které jsou vzhledem k chybějícím spárám jen velmi málo porostlé.

☺☺ Zahradní jezírka a jezírka ke koupání mají náležitou velikost a osázení rostlinami. Nebo: Na zahradě jsou suché kamenné zídky a/nebo zelená střecha.

Listnaté stromy

Listnaté stromy dávají v horkém létě chladivý stín, v temných zimních měsících a brzy na jaře zase propouštějí světlo.

Mnoho druhů zvířat je odkázaných na naše původní stromy jako zdroj potravy, příbytek i místo k zahníždění.

☺ Na zahradě je jeden nepůvodní listnatý strom.

☺☺ Na zahradě je jeden nebo více původních a regionálně typických listnatých stromů. Svě místo zde mají i velké ovocné stromy, neřezané na výnos. U velmi malých zahrad je mohou nahradit popínavé rostliny.

Květiny a kvetoucí trvalky

Vytrvalé nebo jednoleté květiny mohou po celý rok obohacovat zahradu. Neplnokvěté formy (u kterých prašníky nebyly šlechtěním změněny na okvětní plátky) jsou bohatým zdrojem nektaru, jejich semena představují zimní potravu pro naši zvířenu. Pokud suché rostliny ponecháme přes zimu, vytvoříme tak zimní „hotýlky“ pro zvířecí pomocníky.

☺ Na zahradě je mezi 5 a 9 různými druhy ekologicky cenných květin a trvalek v neplnokvětých formách.

☺☺ Na zahradě jsou nejrůznější druhy ekologicky cenných jednoletých nebo víceletých rostlin s převážně neplnými květy (alespoň 9 různých druhů). Květiny a kvetoucí trvalky se vyskytují nejen na záhonech, ale jsou rozptýleny po celé zahradě.

Obhospodařování a užitková zahrada

Každé kritérium je vyhodnoceno jako „částečně splněno“ (☺) nebo „úplně splněno“ (☺☺). Každý ☺ se počítá! Je třeba dosáhnout alespoň 5 ☺.

Kompost

Všechno, co vzejde ze zahrady (materiál ze stříhání živých plotů, posekaná tráva, vytrhané plevely), se jí zase vrátí ve formě hodnotného organického hnojiva. Kompost tak na zahradě uzavírá koloběh živin a pomáhá při tvorbě zdravé a živé půdy.

☺ Rostlinné odpady se sice ukládají na jednom místě v zahradě, kompostování však není prováděno zcela správně a kompost se po dozrání dále nepoužívá.

☺☺ Na zahradě je hromada kompostu. Zralý kompost se na zahradě používá jako hnojivo a ke zlepšování půdy.

„Domečky“ pro zvířecí pomocníky

Zvířecí pomocníci (jako např. hmyz, ptactvo, žáby, rejsci, krtci) se na zahradě starají o biologickou ochranu rostlin. Proto je vhodné poskytnout jim možnosti úkrytu a rozmnožování. Mohou to být přirozené struktury a materiály jako hromada odpadu ze stříhání živých

plotů, hromada dříví či kamení nebo trouchnivý strom. Můžeme je ale také zhotovit sami: trámkami s vyvrtanými otvory a svázané duté stonky rákosu nebo jiných rostlin pro hmyz, hnízdní budky pro ptáky.

☺ Hromady materiálu ze stříhání keřů nebo hromady kamení, které jsou v zahradě uloženy jen přechodně před dalším použitím, nepředstavují kvůli příliš krátkému setrvání na místě přibýtek pro zvířecí pomocníky.

☺☺ Na zahradě se trvale nacházejí přirozené nebo zhotovené přibytky pro zvířecí pomocníky.

Využití dešťové vody

Správné rostliny na správném místě není třeba tak často zalévat. Déšť tu většinou zcela dostačuje, pravidelná

zálivka je nutná pouze v suchém období v užitkové části. Pro živé rostliny sbíráme dešťovou vodu. Využití dešťové vody nejenže šetří pitnou vodu, ale vlažná, nevápenitá voda rostlinám obzvláště prospívá.

☺ Dešťová voda se používá jen pro dílčí oblasti zahrady (buď užitková, nebo okrasná oblast). Možnosti sběru dešťové vody nejsou zcela využity.

☺☺ Dešťová voda se používá pro celou zahradu, je dostačujícím způsobem vyřešen sběr dešťové vody.

Užívání k přírodě šetrných materiálů

V přírodní zahradě se na ploty, cestičky, obklady teras, pergoly atd. používají regionálně typické kameny a neo-

šetřené dřevo odolné povětrnosti (modřín, dub nebo akát). Recyklovaný materiál neobsahující škodlivé látky (cihly, beton, přírodní kámen) se používá znovu například k vyplnění prostoru za přírodními kamennými zídkami. Aby se plazícím se a lezoucím zvířecím pomocníkům (např. ježkovi) nebránilo v cestě do zahrady, nejsou kolem zahrady nepřerušované podezdívky. Půdní dlažba je propustná pro vodu (sypané povrchy, kameny uložené v písku).

☺ Použit je jeden z výše uvedených materiálů šetrných k přírodě.

☺☺ Použity jsou dva nebo více z výše uvedených materiálů šetrných k přírodě.

Mulčování

Pokrytí půdy organickým materiálem, jako je posekaná tráva, nařezaný nebo drcený materiál, vytrhané plevele, listů nebo seno, má pozitivní účinek na půdu (udržování půdní vláh, ochrana před silnými povětrnostními vlivy, přísun organického materiálu, hnojivý účinek a potlačení růstu plevelů). Vhodné je i mulčování minerálním mulčem (štěrkem), zejména v trvalkových záhonech. Kůru nelze vzhledem k nebezpečí obsahu pesticidních reziduí hodnotit pozitivně. Při mulčování kůrou navíc dochází ke spotřebovávání živin z půdy, nikoli k obohacování půdy.

☺ V jedné oblasti zahrady (záhony zeleniny, trvalek nebo pod keři) se mulčuje posekanou trávou, nařezaným nebo drceným materiálem, vytrhanými plevele, listů nebo senem.

☺☺ V celé zahradě (záhony zeleniny, trvalky i pod keři) se mulčuje posekanou trávou, nařezaným nebo drceným materiálem, vytrhanými plevele, listů nebo senem. Eventuálně je použit minerální mulč.

Zeleninové záhony a bylinky

Zeleninová a bylinková zahrada přispívá k našemu vlastnímu zdraví; nemůže být totiž nic čerstvějšího a tím bohatšího na vitamíny, než úroda z vlastní zahrady. Samozásobení je také příspěvkem k ochraně klimatu, neboť nejkratší dopravní cesta je vždycky ta, která vede ze zahrady přímo do hrnce.

☺ Jednotlivé zeleniny (třeba několik keříků rajčat před stěnou domu) nebo byliny (levandule nebo šalvěj na suchém záhonu).

☺☺ Na zahradě je zeleninová a/nebo bylinková zahrada.

Ovocná zahrada a bobulové keře

Brzy na jaře kvetoucí ovocné stromy a bobulové keře jsou cennou pastvou pro hmyz a lákají řadu našich zvířecích pomocníků. Šťavnaté jedlé plody stromů a keřů svádějí také ke zdravému mlsání.

☺ Na zahradě je jeden ovocný strom a/nebo méně než tři bobulové keře.

☺☺ Na zahradě jsou dva nebo více ovocných stromů a/nebo tři a více bobulových keřů.

Smíšená kultura/střídání plodin/zelené hnojení

Zdraví rostlin a živou půdu můžeme cíleně podporovat smíšenou kulturou, střídáním plodin a zeleným hnojením. Smíšená kultura je kombinace určitých rostlin,

kteří si vzájemně prospívají (např. cibule a mrkev si vzájemně odpuzují pochmurnatku a květilku). Pomocí kvetoucích rostlin ve smíšené kultuře přilákáme zvířecí pomocníky, např. zlatoočky, jejichž larvy se živí mšicemi. Střídáním plodin se rozumí střídání jednotlivých rostlin na jednom místě v čase. To posiluje zdraví rostlin. K vyladění potřeby živin se střídavě pěstují rostliny silně, středně a málo náročné na živiny. Zelené hnojení je pro půdu tou nejlepší kúrou: speciální zelené rostliny dostanou půdu a život v ní opět do kondice.

☺ Provádí se jedna ze tří forem obhospodařování (smíšená kultura, střídání plodin nebo zelené hnojení).

☺☺ Provádí se dvě nebo všechny tři formy obhospodařování (smíšená kultura, střídání plodin nebo zelené hnojení).

Podmínky pro udělení plakety „Ukázková přírodní zahrada“

Co je ukázková přírodní zahrada?

Je to zahrada (od svého okolí oddělený venkovní prostor) s prvky ovlivněnými člověkem. V první fázi bezpodmínečně splňuje kritéria pro udělení základní plakety a dále obsahuje co nejvíce prvků přírodní zahrady.

Ukázková přírodní zahrada však tato základní kritéria převyšuje určitými zvláštnostmi, vyniká nad průměrnými nebo standardními zahradami. To může být dáno uspořádáním zahrady, tematickým zaměřením, ale také speciálním využitím a zpracováním zahradních produktů, turistickou atraktivitou apod.

Ukázková přírodní zahrada musí být přístupná veřejnosti v pravidelných časech, při speciálních příležitostech či po domluvě předem.

Podmínky

Dodržování 3 základních kritérií

Viz kritéria přírodní zahrady.

Vytvoření co nejvíce prvků přírodní zahrady

Viz kritéria přírodní zahrady.

Péče o zahradu

Při obhospodařování zahrady je usilováno o hospodaření s pokud možno uzavřeným koloběhem. Viz kritéria přírodní zahrady.

Celkový stav

Zahrada je již řádně etablovaná, „zapojená“, to znamená, že není čerstvě po výsadbě, rostliny jsou vzrostlé do své obvyklé výše a šíře. Je udržovaná, esteticky lahodí lidskému oku. Přírodní zahrada není zahrada, která by byla úplně ponechaná přírodě, tj. není to zahrada, která by tvořila neuspořádaný chaos či džungli.

Styl a utváření zahrady

Čím je charakteristická vaše zahrada? Tato informace bude použita pro vytvoření „značky“ vaší zahrady v průvodci ukázkových zahrad - např. architektonicky zajímavá zahrada, jednoduchá přírodní zahrada, anglická zahrada, růžová zahrada, selská zahrada, trvalková zahrada, klasická domácí zahrada apod.

Pokud se bude zahrada prezentovat určitým stylem, je důležité, aby byla zachována věrnost stylu.

- Vhodný výběr doprovodných materiálů – přírodních/ ekologických, recyklovatelných apod. Znatelné prostorové členění, zpevněné cesty, ohraničení záhonů a cest apod.
- Dětský koutek, část přizpůsobená dětským hrám.
- Využití a zpracování produktů ze zahrady – pro osobní spotřebu, pro komerční účely, nabídka produktů v rámci ukázkové zahrady apod.
- Použití rostlin vhodných pro zahradu a zvýrazňující její ráz:
 - standardní zahradní sortiment
 - plané rostliny
 - zelenina
 - bylinky a koření
 - dřeviny, trvalky, růže a další

Majitel/uživatel zahrady

Důvěryhodná osobnost majitele, ochotná podělit se o své zkušenosti. Disponuje fundovanými znalostmi, ochotou k výměně zkušeností, kultivovaným vystupováním a přátelským přístupem k hostům.

Turistická atraktivita

Především u historických parkových, klášterních a zámeckých zahrad – prožitek, překvapení (detaily v zahradě), opticky poutavé body, pohledové osy, prostor pro odpočinek a vnímání zahrady (klid, čas), hra, relaxace.

Služby

Informace - prospekty, internetová prezentace, fundované prohlídky, aktuální termíny akcí a otevírací doby na internetu, možnosti parkování, WC, občerstvení, semináře, kurzy.

Typy ukázkových přírodních zahrad

Veřejné zahrady

Zahrady a parky, které bývají většinou celoročně otevřené a volně přístupné, o které pečují veřejné organizace.

Poloveřejné zahrady

Zahrady a parky, které jsou přístupné v určitých otevíracích dobách a o které se starají soukromé nebo veřejné organizace.

Soukromé zahrady

Zahrady a parky, které lze navštívit po sjednání termínu nebo při určitých akcích.

Dále se mohou dělit na:

Prodejní zahrada – ukázková zahrada v zahradnickém podniku

Zahradnické podniky mohou prezentovat ukázkovou zahradu nejen jako poradenský a akviziční nástroj, ale také jako působivou vizitku vlastní výkonnosti a nabídky. Zákazníkům se zde ukazuje řada možností utváření zahrad s širokou paletou rostlin a materiálů.

Příkladem jsou „Kittenbergerovy zážitkové zahrady“ (www.kittenberger.at), ve vedlejší Rakousku, které jsou navíc velkou turistickou atrakcí.

Cíl - získávání zákazníků

Předváděcí zahrady – zahradnické výstavy

Cíl - předvádění zahradnických podniků a infrastruktury

Vědecké pokusné a ukázkové zahrady

Ukázkové zahrady univerzit, zemědělských koncernů a šlechtitelů. Tyto „doprovodné zahrady“ slouží v první řadě vědeckým ukázkám a předvádění, až ve druhé řadě pak jako ukázkové zahrady.

Cíl - vzdělávání, předvádění a získávání zákazníků

Veřejné učební zahrady, školní zahrady, zahrady výukových center

Zahrady určené k učebním účelům.

Cíl - vzdělávání

Veřejné a soukromé tématické ukázkové zahrady

Parky, zámecké parky, klášterní zahrady, zahrady ke speciálním tématům s veřejným až soukromým charakterem, soukromé zahrady.

Cíl - vzdělávání, informace, rekreace, turistická atrakce

A nyní jak na to?

- » **Přečtěte si důkladně kritéria a podmínky pro získání zahradní plakety Přírodní zahrada nebo Ukázková přírodní zahrada v této brožurce. Můžete se ucházet pouze o jednu plaketu.**
- » **Vyplňte přihlášku – je ke stažení na webových stránkách www.prirodnizahrada.eu. Přihlášku zašlete na některou z níže uvedených adres (dle regionu), případně kontaktujte regionálně příslušnou organizaci osobně.**

V nejbližším období vás bude kontaktovat organizací přidělený poradce – konzultant, který s vámi projedná další postup, termín návštěvy vaší zahrady apod. Tento poradce vás bude s nejvyšší pravděpodobností „provázet“ po celou dobu zapojení vaší zahrady do Sítě přírodních zahrad.

Proč si nechat certifikovat zahradu?

Ještě váháte? Možná vám pomůže k rozhodnutí tato kapitola.

Ke konci roku 2016 evidujeme v České republice již 428 certifikovaných přírodních zahrad, z nichž 74 je ukázkových. To už je krásné číslo a s certifikacemi stále pokračujeme.

Sesbírali jsme různé motivy, proč si majitelé nechali certifikovat svou přírodní zahradu.

Identifikace s projektem, který má smysl

Logo ježečka na vratech či plotě zahrady znamená ztotožnění se s hlavní myšlenkou projektu Přírodní zahrada, tj. že její majitel hospodaří v souladu s přírodou. Plaketa má za úkol dát to vědět široké veřejnosti. Má vzbudit jejich zvědavost a inspirovat je k tomu, aby s přírodním zahradničením také začali a přispěli tak k zachování a rozšíření kvalitního životního prostředí.

L. Čelková: *„Zahradu jsem si nechala certifikovat, aby byla inspirací pro lidi. Je to zahrada, která je funkční, vhodná pro využití rodiny. Nemusí se zalévat a zároveň přiláká velké množství hmyzu a motýlů.“*

Společenský rozměr projektu

Mnoho přírodních zahradníků se chce sdílet s podobně smýšlejícími lidmi. Navštěvovat jejich zahrady, získávat jejich zkušenosti. A naopak poskytovat ty svoje, vyměňovat si rostliny, semínka, příp. navazovat dlouhodobější přátelské vztahy či obchodní spolupráci.

J. Machová: *„Chci se potkávat s podobně smýšlejícími lidmi.“*

H. Lazosová: *„Návštěvníci naší zahrady nám poskytují zpětnou vazbu a podněty pro její další formování.“*

Ocenění práce zahradníků, punc „oficiality“

Zahradničení není jednoduché, vyžaduje určité vědomosti o rostlinách a jejich potřebách a také spoustu zkušeností. A když se zahrada podaří a na zahradníkovu „umělecké dílo“ je radost pohledět, pak si jistě zaslouží plaketu.

Projekt Přírodní zahrada se v ČR rozvíjí již 16 let a za tu dobu se mu podařilo získat vážnost a uznání. Často mají zájem o plaketu školy a jiné organizace. Chtějí se tak prezentovat vůči úřadům, které jsou někdy k tématu přírodních zahrad skeptičtí nebo neví, o co se jedná. Certifikát a plaketa jim pomohou lépe získat podporu pro projekt přírodní školní zahrady a různá povolení pro její zřízení.

Stává se také, že sousedé přírodních zahradníků nesdílí nadšení pro tento styl zahradničení. Pak je motivem majitele takové zahrady získat plaketu, aby sousedé pochopili, že i tato zahrada je „v pořádku“.

Z. Antalová: *„Certifikát a plaketa Ukázková přírodní zahrada pro mě znamená ocenění mé práce.“*

Prezentace a propagace zahrady

Především plaketa Ukázková přírodní zahrada pomáhá prezentovat zahradu i na ni navázané podnikatelské aktivity. Projekt má totiž charakter produktu cestovního ruchu a směřuje k propagaci navštěvování ukázkových zahrad. Turisté rádi vozí dárky a suvenýry z cest, a pokud se navíc jedná o produkty přímo ze zahrady, šetrně zpracované a chuťově výborné, je zaděláno na možnost zvýšení vlastního výdělku díky přírodní zahradě. Navíc je často možné v takové zahradě pořádat i vzdělávací či jiné akce.

P. Formánková: *„Plaketa a certifikát pro mě znamená reklamu pro mou zahradu a knihu Pohádky z naší permakulturní zahrádky.“*

A. Kočí: *„Plaketu jsem chtěla kvůli možnosti prezentovat důležitost půdy a jejího zdraví. Žížala je královna a vše začíná a končí hnojem.“*

Kontakty

Poradenství, certifikaci zahrad, přednášky a semináře na téma přírodního zahradničení v ČR pořádají tyto organizace:

Ústřední koordinátor hnutí přírodních zahrad pro ČR, certifikace pro celou ČR

Přírodní zahrada z.s.

Klášteřská 76/II

377 01 Jindřichův Hradec

tel.: 721 480 183

e-mail: prirodnizahrada@centrum.cz

www.prirodnizahrada.eu

www.prirodnizahrada.com

Semináře v souvislosti se školními zahradami pro Jihočeský kraj

Centrum environmentální a globální výchovy Cassiopeia

Jizerská 4, 370 11 České Budějovice

tel.: 385 520 951, 725 515 994

e-mail: info@cegv-cassiopeia.cz

www.cegv-cassiopeia.cz

Koordinátor a certifikace pro Jihomoravský, Zlínský, Olomoucký a Moravskoslezský kraj

ČSOP Veronica, Dům ochránců přírody

Panská 9, 602 09 Brno

tel.: 542 422 750

e-mail: veronica@veronica.cz

www.veronica.cz

Certifikace školních zahrad pro Jihomoravský, Zlínský, Olomoucký a Moravskoslezský kraj

**Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání
pracoviště Kamenná**

Dana Křivánková

Kamenná 20, 639 00 Brno

tel.: 737 274 242

e-mail: dana.krivankova@lipka.cz

www.lipka.cz

Koordinátor a certifikace pro Kraj Vysočina, Pardubický a Olomoucký kraj

**Chaloupky o.p.s., školská zařízení pro
zájmové a další vzdělávání**

Iveta Machátová

Široká 387, 588 32 Brtnice

tel.: 567 216 881, 731 440 922

e-mail: iveta.machatova@chaloupky.cz

www.chaloupky.cz

Koordinátor a certifikace pro Plzeňský a Karlovarský kraj

ENVIC, občanské sdružení

Alena Lehmannová

Prešovská 8, 301 00 Plzeň

tel.: 377 220 323, 777 615 612

e-mail: alena.lehmannova@envic.cz

www.envic-sdruzeni.cz

Koordinátor a certifikace pro Liberecký kraj

Krajina a zahrada z.s.

Martina Burešová

Heřmánková 273, 460 01 Liberec 33

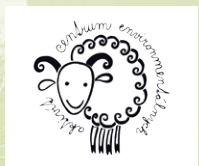
tel.: 777 561 716

e-mail: buressova.martina@seznam.cz

www.krajinavarezahrade.cz

Kontakty k tématu přírodního zahradničení na Slovensku

Poradenství a certifikaci zahrad vykonává a přednášky a semináře na téma přírodního zahradničení na Slovensku pořádá:

**Centrum environmentálnych aktivít -
CEA**

Mierové námestie 29, 911 01 Trenčín

tel.: +421 32 6400 400

tel.: +421 908 771 443

e-mail: cea@changenet.sk

www.prirodnazahrada.eu

Informace a literatura k přírodnímu zahradničení

www.prirodnizahrada.eu

Důležité rady k přírodnímu zahradničení najdete také na webu www.prirodnizahrada.eu a v odborné literatuře.

Příručka Moje přírodní zahrada

Publikace, která má ve svém rozšířeném 2. vydání 232 celobarevných stran formátu A4 se spoustou fotografií a nákresů. Jsou v ní obsaženy jak základní principy a postupy pro úplné začátečníky, tak i méně známá fakta pro odbornou veřejnost. Jedná se o první komplexní „učebnici“ zakládání a údržby zahrady ve spolupráci s přírodou a v souladu s trvale udržitelným způsobem života na planetě.

Obsahuje kapitoly Prvky přírodní zahrady, Živá půda, Má bylinková zahrada, Zelinářská zahrada, Ovoce v domácí zahradě, Květiny a trvalky, Zahrada na balkoně a terase, Střešní zahrady, Zahrada pro děti, Přírodní zahrada – louka a Přírodní zahrada – zvířata. Publikace byla přeložena z rakouského originálu, vydaného v rámci projektu Natur im Garten. Dále je zde kapitola Živé ploty, která je dílem slovenské autorky. 2. vydání nově obsahuje rejstřík českých, latinských a slovenských botanických názvů.

100 nejlepších tipů pro zahradu

Brožura 100 nejlepších tipů pro zahradu má 64 celobarevných stran formátu V2 (10 x 21 cm) se spoustou fotografií. Je vhodná hlavně pro úplné začátečníky v přírodním zahradničení, ale jsou zde i zajímavé zkušenosti z dolnorakouských přírodních zahrad vč. výstavní plochy přírodních zahrad v Tullnu, které jsou zajímavé určitě i pro již zblhlé přírodní zahradníky.

Publikace je možno zakoupit u Přírodní zahrada z.s. a u jeho partnerů v jiných regionech (viz kontakty).

Poradenství a certifikace zahrad

Certifikace přírodní zahrady

Pokud jako majitel nebo uživatel zahrady projevíte zájem o certifikaci, jste si jist splněním podmínek a podáte přihlášku, přijedeme k vám žádost o udělení zahradní plakety posoudit. V případě žádosti o plaketu Přírodní zahrada (malá plaketa) zahradu navštíví jeden poradce. Pokud je požadována certifikace Ukázkové přírodní zahrady (velká plaketa), musejí se z důvodu zachování objektivitu zúčastnit dva členové poradenského týmu. Pokud zahrada splní předepsaná kritéria, proběhne její certifikace – předání plakety přírodní nebo ukázkové přírodní zahrady, předání tištěného certifikátu.

Získání plakety „Ukázková přírodní zahrada“ není zcela automatické. Pokud nesplníte podmínky, poradce / konzultant vám doporučí, jaké možnosti máte k přípravě na získání plakety. V případě splnění kritérií přírodní zahrady a nesplnění podmínek pro ukázkovou zahradu, můžete prozatím získat plaketu „Přírodní zahrada“. Časem po úpravě své zahrady či až se budete cítit na to, abyste svoji zahradu zpřístupnili veřejnosti a prováděli ji po své zahradě, můžete získat výměnou za plaketu „Přírodní zahrada“ plaketu „Ukázková přírodní zahrada“.

Impressum:

Tato brožurka byla vydána za podpory Ministerstva životního prostředí a společnosti dm drogerie markt v rámci projektu „Zahradní turistika 2v1“

a nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP a společnosti dm.

Vydal: Přírodní zahrada z.s.

Klásterská 76/II, 377 01 Jindřichův Hradec

v červenci 2017 v nákladu 5 000 ks

www.prirodnizahrada.eu, www.prirodnizahrada.com

Texty: E. Koppensteiner, I. Machátová, M. Petrová,
Ch. Wundrak

Z rakouského originálu přeložil: R. Hradil

Fotografie: Archiv Přírodní zahrada z.s. a Chaloupky o.p.s.

Redakce: Z. Gregorová, I. Machátová, M. Petrová

Grafika a sazba: Karel Ille – Ki-Vi Studio, www.ki-vi.cz

Tisk: RAIN tiskárna s.r.o., Jindřichův Hradec

www.rain-tiskarna.cz

Spolek Přírodní zahrada z.s.
Cíleně podporuje
Vznik sítě přírodních zahrad a ukázkových
přírodních zahrad
a
Rozvoj zahradní turistiky v České republice

Pro dosažení těchto cílů

- Udržuje a doplňuje informační web přírodního zahradničení www.prirodnizahrada.eu
- Vydává brožurky a publikace na téma přírodního zahradničení
- Pořádá vzdělávací a informační akce s tématy přírodního zahradničení a zahradní turistiky
- Vytváří síť poradců, spolupracujících organizací a dobrovolníků pro šíření přírodního zahradničení
- Poskytuje poradenství pro přírodní zahrady
- Certifikuje přírodní zahrady a ukázkové přírodní zahrady – uděluje zahradní plakety
- Realizuje akce a aktivity k podpoře výměny zkušeností s přírodním zahradničením
- Pořádá exkurze po přírodních i jiných zajímavých zahradách
- Vydává propagační materiály a realizuje propagační akce a aktivity na obě témata
- Spolupracuje na vzniku webu www.zahradniturestika.cz

Pro další informace a navázání spolupráce nás kontaktujte:

Přírodní zahrada z.s.

Klásterská 76/II, 377 01 Jindřichův Hradec

E-mail: prirodnizahrada@centrum.cz

Tel.: +420 721 480 183

Web: www.prirodnizahrada.com, www.prirodnizahrada.eu